

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้
ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน
สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา

Development of a Social Studies Learning Management Model
Emphasizing the Selection of Learning Resources Based on
Romiszowski's Approach to Enhance Understanding of Community
Identity among Pre-service Social Studies Teachers

อชิระ อุตมาน และจินณวัตร เลิศประดิษฐ์*
Achira Uttaman and Jinnawat Lertpradit*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนของนิสิตครูสังคมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) อย่างเป็นระบบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการออกแบบและพัฒนาแบบ การทดลองใช้ในรายวิชา “ท้องถิ่นศึกษา” กับนิสิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 33 คน และการประเมินผลจากทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและนิสิต โดยได้นำแนวคิดของโรมิสซอร์สกีมาพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ (Purpose issues of interest) (2) การประชุมวางแผน (Planning meeting) (3) การดำเนินกิจกรรม (Carry out) (4) การสะท้อนคิด (Reflective) และ (5) สุนทรพจน์ (Speech) มาเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้จากบริบทจริง เช่น วัด ตลาดชุมชน พิพิธภัณฑ์ หรือบุคคลในท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและประสิทธิผลในระดับมากที่สุด สามารถส่งเสริมให้นิสิตเข้าใจรากเหง้าของชุมชน มีทักษะการวิเคราะห์และเจตคติที่ดีต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้จากแหล่งจริงอย่างมีนัยสำคัญ รูปแบบนี้จึงมีศักยภาพในการส่งเสริมครูสังคมศึกษาให้เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน และสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา แหล่งเรียนรู้ แนวคิดของโรมิสซอร์สกี อัตลักษณ์ชุมชน
นิสิตครูสังคมศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110

*Corresponding author; email: Jinnawat@g.swu.ac.th

(Received: 1 September 2025; Revised: 25 November 2025; Accepted: 8 December 2025)

DOI: <https://doi.org/10.14456/psruhss.2026.18>

Abstract

This research aimed to develop a social studies learning management model that emphasized the selection of learning resources based on the concept of Romiszowski, which affected the understanding of community identity of social studies student teachers by using the systematic Research and Development (R&D) method consisting of 4 steps: needs analysis, model design and development, testing in the subject of "Local Studies" with 33 fourth-year students, and evaluation by both experts and students. Romiszowski 's concept was used to develop a learning management model that enhances the understanding of community identity among social studies student teachers. There were five learning management steps: (1) Purpose issues of interest (2) Planning meeting (3) Carry out (4) Reflective and (5) Speech as steps in organizing learning activities, emphasizing the use of learning resources from real contexts such as temples, community markets, museums, or local people. The research results found that the developed model was most appropriate and effective. It can promote students' understanding of the community's roots, develop their analytical skills, and foster a positive attitude towards cultural diversity, while also creating pride in the locality and generating significant satisfaction from learning from real sources. Therefore, this model has the potential to promote social studies teachers as learning designers who are connected to the learners' contexts and support the development of lifelong learning.

Keywords: Social studies learning management, Community learning resources, Romiszowski's approach, Community identity, Pre-service social studies teachers

บทนำ

ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันยังคงมุ่งเน้นการเรียน การอ่าน และการท่องจำเพื่อสอบ ส่งผลให้ผู้เรียนยึดติดกับตำรา ขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ และไม่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือบุคคลรอบตัว ผลลัพธ์คือผู้เรียนขาดทักษะชีวิต ไม่ผูกพันกับชุมชน และกลายเป็น “พลเมืองเนือยนิ่ง” หรือ Passive Citizen (Martinez & Curaza, 2025) การสร้าง “พลเมืองตื่นรู้” หรือ Active Citizen จึงต้องพึ่งพากระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่าน Active Learning ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกคิด วางแผน ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้นอกตำรา โดยสำรวจพื้นที่ พุดคุย และสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น ทำให้เกิดทักษะชีวิต ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และความมุ่งมั่นที่จะดูแลและพัฒนาชุมชนของตนเอง (O’Flaherty et al., 2025) มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้มีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ อุทยานวิทยาศาสตร์ และศูนย์การกีฬา ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวผู้เรียนตั้งแต่เกิดจนตาย ความท้าทายคือการทำให้ผู้เรียนเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งเหล่านี้ได้อย่างแท้จริง (Charungkaittikul, 2019) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตและพัฒนาการทางการศึกษา ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน เช่น การจัดพื้นที่ชุมชนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้หรือห้องสมุดชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ (กนกวรรณ สุภาราญ, 2564)

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางสังคม ทักษะการคิดขั้นสูง และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ซึ่งประกอบด้วยการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาซับซ้อน การเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และความสามารถในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน (Civic Competency) งานวิจัยไทยจำนวนมากยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาแบบ Active Learning, Project-based Learning และ Community-based Learning ช่วยเพิ่มความเข้าใจสังคมรอบตัวและส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อบทบาทพลเมือง เช่น การเรียนรู้จากสถานการณ์จริงทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์และบริบทชีวิตของตน (อิทธิเดช น้อยไม้ และณัฐวรรณ เฉลิมสุข, 2567; สุรศักดิ์ จันทลา และคณะ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของสาระสังคมศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม ครูสังคมศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชนและแหล่งเรียนรู้รอบตัว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชากับชีวิตจริง และตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

ในด้านการออกแบบการเรียนรู้ Romiszowski (1981) ได้เสนอกรอบแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้แบบเป็นระบบ (Instructional Systems Design: ISD) ซึ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผู้เรียน บริบท และลักษณะงานเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง โดยโครงสร้างของแนวคิดนี้สอดคล้องกับโมเดล ADDIE ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การออกแบบ (Design) การพัฒนา (Development) การนำไปใช้ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) พร้อมทั้งเน้นว่าการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ วิธีการสอน ลักษณะงานการเรียนรู้ ลักษณะผู้เรียน ข้อจำกัดเชิงปฏิบัติ และความสามารถของครูผู้สอน แนวคิดดังกล่าวช่วยอธิบายหลักการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับการออกแบบกิจกรรมจนถึงการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความครอบคลุมและยืดหยุ่นเพียงพอที่จะประยุกต์ใช้ในหลายสาขาวิชา อย่างไรก็ตาม ในรายวิชาที่ต้องเชื่อมโยงผู้เรียนกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และพื้นที่จริง เช่น “สังคมศึกษา” แนวคิดของโรมิสซอว์สกีมีความเหมาะสมเป็นพิเศษ เนื่องจากช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่ใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาความเข้าใจอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในขณะที่รายวิชาอื่นบางวิชาอาจไม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้เชิงลึกเช่นนี้อย่างเต็มรูปแบบ งานวิจัยต่างประเทศ อาทิ เช่น Radović et al. (2023) และ Evelina & Gintarė (2025) ยังสนับสนุนว่าการใช้กรอบ ISD ทำให้การเลือกใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สูงขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในแง่ที่งานวิจัยจำนวนมากโดยเฉพาะในประเทศไทยยังมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ ISD กับการเลือกสื่อหรือเทคโนโลยี มากกว่าการใช้เพื่อพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ชุมชนและมีอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งกลายเป็นช่องว่างที่นำไปสู่ความจำเป็นของการศึกษาค้นคว้า ซึ่งผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้แนวคิดของโรมิสซอว์สกีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสื่อมาเป็นกรอบหลักในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการสรุปสาระสำคัญของแนวคิดด้วยปัจจัยการเลือกสื่อ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระสำคัญดังกล่าว จนสามารถสังเคราะห์เป็น “หลักการเลือกแหล่งเรียนรู้ในสังคมศึกษาตามแนวคิดของ J. Romiszowski” ซึ่งเป็นฐานทางทฤษฎีสำคัญในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยครั้งนี้

โดยแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษามีทั้งในรูปแบบในระบบ (formal) นอกกระบบ (non-formal) และไม่เป็นทางการ (informal) ซึ่งรวมถึงห้องเรียน ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม วัด ตลาด บุคคลต้นแบบ เส้นทางประวัติศาสตร์ และพื้นที่สำคัญทางสังคมและวัฒนธรรม การใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับบริบทชีวิตจริง เกิดความเข้าใจรากเหง้าและภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้สังคมศึกษาอย่างมีความหมาย (ทิพย์สุดา สมณา และคณะ, 2560; กนกวรรณ สุภาราย, 2564) การใช้แหล่งเรียนรู้

นอกห้องเรียนจึงเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นพลเมืองที่มีความรู้เท่าทัน เข้าใจสังคมรอบตัว และสามารถคิดวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แนวคิดเรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชน” (Community Identity) เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยหมายถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนที่เกิดจากความหมายร่วม ประสบการณ์ร่วม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่ผู้คนในพื้นที่สร้างขึ้นร่วมกัน (Cohen, 1985) อัตลักษณ์ชุมชนประกอบด้วยองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ภาษา ศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิประเทศ ประเพณี และภูมิปัญญา ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการสร้างความผูกพันและความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน Jenkins (2008) อธิบายว่าอัตลักษณ์เกิดจากกระบวนการนิยามตนเองและการถูกนิยามโดยสังคม ขณะที่ขันทวี วรรณะภูติ และสร้อยมาศ รุ่งมณี (2558) เน้นว่าอัตลักษณ์มีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจ งานวิจัยด้านการเรียนรู้ชุมชนพบว่าเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จากเรื่องเล่า พิธีกรรม หรือกิจกรรมของชุมชน จะช่วยให้เกิดการตระหนักรู้รากเหง้าของตน เข้าใจผู้อื่น และเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเคารพความแตกต่าง (ขวัญชนก นัยจริญ และกฤษฎา ชาญณรงค์, 2561; ฌินวู เสริฐผล, 2563)

ทั้งนี้การที่ครูสังคมศึกษามีความเข้าใจบริบทชุมชนจะช่วยให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ส่งเสริมความเข้าใจสังคมและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างรอบด้าน การเรียนรู้จากชุมชนทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในถิ่นฐานของตน ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาอัตลักษณ์ชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเข้าใจความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม อีกทั้งยังเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เกื้อกูลต่อสังคม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของ Romiszowski (1981) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอัตลักษณ์ชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนหลากหลายแห่งเป็นฐาน นิสิตจะได้รับการฝึกฝนในการวิเคราะห์บริบท เลือกแหล่งเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน การพัฒนารูปแบบดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างครูสังคมศึกษามีอาชีพที่มีทักษะการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงชุมชน และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมาย สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเสริมสร้างความสามารถในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อเข้าใจชุมชนในอัตลักษณ์ สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
 - 3.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
 - 3.2 ผลการศึกษาความเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นของนิสิตครูสังคมศึกษาหลังจากผ่านการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี
 - 3.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตครูสังคมศึกษาหลังจากผ่านการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์ว สกัที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนสำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์ว สกัที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา	ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และนิสิตจำนวน 10 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง จาก โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญจากกรประยุกต์แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียนรู้ (R1)	- แบบสัมภาษณ์ - เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	- สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (R1) - สนทนากลุ่มกับนิสิต (Focus Group Discussion: FGD) (R1)	- ถอดความและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง - ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดแนวคิดของโรมิสซอร์วสกัจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (R1)
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์ว สกัที่ส่งผลต่อเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนในอัตลักษณ์สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา	- ผู้เชี่ยวชาญประเมินเครื่องมือประกอบการวิจัย จำนวน 5 คน ประกอบด้วยแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านจิตวิทยา การศึกษา และด้านการประเมินผลการศึกษา	- รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์วสกัที่ส่งผลต่อเข้าใจชุมชนในอัตลักษณ์ สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา(D1) - แผนการจัดการเรียนรู้ (R2) - แบบประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ - แบบประเมินถึงความเข้าใจอัตลักษณ์ท้องถิ่นของนิสิต - แบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้	- ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือประกอบการวิจัย	- วิเคราะห์ข้อมูลจากค่า IOC
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่ง				

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
เรียนรู้ตามแนวคิดของ โรมัสฮอร์สกีที่ส่งผลต่อ ความเข้าใจในอัต ลักษณ์ชุมชน สำหรับ นิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่ การปฏิบัติ				
3.1 ประสิทธิภาพของ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้สังคมศึกษาที่ เน้นการเลือกใช้แหล่ง เรียนรู้ตามแนวคิดของ โรมัสฮอร์สกีที่ส่งผลต่อ ความเข้าใจในอัต ลักษณ์ชุมชน สำหรับ นิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่ การปฏิบัติ	- ผู้เชี่ยวชาญประเมิน รูปแบบการสอน จำนวน 5 คน ประกอบด้วยแต่ละ ด้านดังนี้ ด้านสังคม ศึกษา ด้านหลักสูตร และการสอน ด้าน จิตวิทยาการศึกษา และด้านการ ประเมินผลการศึกษา (D2)	- แบบประเมิน ประสิทธิภาพของ รูปแบบการสอน (D2)	- ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ประสิทธิภาพของ รูปแบบการสอน (D2)	วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3.2 ผลการศึกษาความ เข้าใจในอัตลักษณ์ ท้องถิ่นของนิสิตครู สังคมศึกษาหลังจาก ผ่านการจัดการเรียน การสอนตามรูปแบบ การจัดการเรียนรู้สังคม ศึกษาที่เน้นการเลือกใช้ แหล่งเรียนรู้ตาม แนวคิดของโรมัส ฮอร์สกี	นิสิตหลักสูตร การศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 33 คน (R2)	- แบบประเมินถึงความ เข้าใจอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของนิสิต (R2)	- นิสิตทำแบบประเมิน ถึงความเข้าใจอัต ลักษณ์ท้องถิ่น (R2)	วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3.3 ผลการศึกษาความ พึงพอใจของนิสิตครู สังคมศึกษาหลังจาก ผ่านการจัดการเรียน การสอนตามรูปแบบ การจัดการเรียนรู้สังคม ศึกษาที่เน้นการเลือกใช้ แหล่งเรียนรู้ตาม แนวคิดของโรมัส ฮอร์สกี	นิสิตหลักสูตร การศึกษามัธยมศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 33 คน (R2)	- แบบประเมินความพึง พอใจของนิสิตต่อ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ (R2)	- นิสิตทำแบบประเมิน ความพึงพอใจต่อ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ (R2)	วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A)

- 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการเลือกใช้สื่อของโรมิสฮอร์สกี
- 4) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) ออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D&D)

- 1) การออกแบบและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสฮอร์สกีที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา
- 2) สร้างแผนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสฮอร์สกีที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา
- 3) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) ทดลองใช้ (Implementation: I) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสฮอร์สกีที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) ประเมินผล (Evaluation: E) ปรับปรุงคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสฮอร์สกีที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสฮอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจชุมชนในอัตลักษณ์ชุมชน 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาดังกล่าว และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาโดยผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการสนทนากลุ่มครูผู้สอนสังคมศึกษาและนิสิตครูสะท้อนภาพรวมของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสฮอร์สกี เพื่อส่งเสริมความเข้าใจชุมชนและอัตลักษณ์ชุมชนของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ครูผู้สอนมีความเห็นร่วมกันว่าการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ตรง สามารถสังเกต วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลกับความรู้ในชั้นเรียนได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ ครูยังเน้นว่าการเลือกแหล่งเรียนรู้ควรคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับหลักสูตร ความปลอดภัย ความสะดวกในการเดินทาง ตลอดจนความร่วมมือจากชุมชนที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ

ครูยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ช่วยสร้างแรงจูงใจและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเป็นเจ้าของการเรียนรู้และสามารถตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ได้ดีขึ้น การวางแผนกิจกรรมจึงต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและออกแบบรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสม เช่น เกมการศึกษา การบรรยายโดยผู้รู้ การอภิปรายกลุ่มย่อย และการจัดฐานการเรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนออกภาคสนามยังเป็นปัจจัยสำคัญ ไม่เฉพาะเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถานที่ ทักษะการสังเกตและการตั้งคำถาม รวมถึงทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม ซึ่งทั้งหมดมีบทบาทต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่

แหล่งเรียนรู้ที่ครูเสนอว่าสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนอย่างชัดเจน ได้แก่ วัดและสถานที่ทางศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งประวัติศาสตร์ ตลาดชุมชน วิสาหกิจชุมชน ตลอดจนพื้นที่ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้เหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจอัตลักษณ์ชุมชน แต่ยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของปราชญ์และผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และค่านิยมของชุมชน อย่างไรก็ตาม ครูยังคงกล่าวถึงข้อจำกัดหลายประการ เช่น เวลาและงบประมาณที่จำกัด ความไม่สม่ำเสมอของความร่วมมือจากชุมชน และความปลอดภัยของพื้นที่บางแห่ง ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่ต้องวางแผนอย่างรอบคอบ แต่ถึงแม้จะมีข้อจำกัด ครูก็ยังยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นแนวทางสำคัญที่ควรสานต่อ โดยเสนอให้มีการใช้สื่อดิจิทัลและกิจกรรมบริการชุมชนควบคู่กัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

ด้านนิสิตผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมสังคมศึกษาต้องมีความหลากหลายและปรับให้เข้ากับความสนใจของผู้เรียน โดยผู้สอนควรศึกษาวิธีการสอนแต่ละแบบอย่างละเอียดก่อนนำไปใช้ นิสิตยังกล่าวว่าแหล่งเรียนรู้ที่เลือกใช้สามารถแบ่งได้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องดนตรีไทย-สากล หรือแปลงเกษตร และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สามารถบูรณาการเข้ากับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก และมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างชีวิตประจำวันกับสังคมรอบตัวอย่างเป็นระบบ

2. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมัสฮอว์สกีที่ส่งผลต่อเข้าใจชุมชนในอัตลักษณ์ สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้และผู้สอน นิสิตครู เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นฐานข้อมูลในการออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักการและวัตถุประสงค์รวมถึง ซึ่งผลการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนฯ ได้ดังนี้



ภาพ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมัสฮอว์สกีที่ส่งผลต่อเข้าใจชุมชนในอัตลักษณ์ สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา (คนละผู้วิจัย, 2568)

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างทักษะและความรู้ของนิสิตครูสังคมศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในการสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของวิชาสังคมศึกษา แนวคิดของโรมิสซอร์สกีมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเลือกแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหา โดยใช้แหล่งข้อมูลจากชีวิตจริงหรือสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเนื่องจากได้เรียนรู้จากแหล่งจริง และมีจิตสำนึกต่อชุมชน โดยมีรายละเอียด ขององค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

หลักการเลือกแหล่งเรียนรู้ในสังคมศึกษาตามแนวคิดของ J. Romiszowski

1. คัดเลือกแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอนในการประกอบคำอธิบายโน้ตค้นต่าง ๆ ในสังคมศึกษาเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์แก่ผู้เรียน ตลอดจนใช้เพื่อสรุปบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้เร็วขึ้นเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ทำให้เข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2. กิจกรรมภาระงานที่ให้ผู้เรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม ได้คิดหาแนวทางแก้ปัญหาและตัดสินใจตามสถานการณ์ที่กำหนดหรือประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ ผ่านการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนรวมกัน

3. การคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ควรพิจารณาถึงธรรมชาติของผู้เรียน เช่น อายุ เพศ ความถนัด ความสนใจ ระดับสติปัญญา วัฒนธรรม และประสบการณ์เดิม ความยากง่ายของภาษา

4. การพิจารณาถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งเงื่อนไข และข้อจำกัดของสถานศึกษา เพื่อสะดวกในการวางแผนและบริหารจัดการผ่านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การเลือกแหล่งเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาและต่อยอดความรู้เดิมจากประสบการณ์ของผู้เรียน โดยมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระของรายวิชา และเป็นตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี ที่ส่งผลต่อการเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน

1. เพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการ รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา

3. เพื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

4. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษา

ขั้นตอนของรูปแบบการสอน

1. เสนอประเด็นที่สนใจ (Propose issues of interest) ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาสาระที่เรียน เพื่ออภิปรายแสดงความคิดเห็นระหว่างกัน พร้อมทั้งแนะนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สำคัญ และสัมพันธ์กับประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่

หลากหลายและเหมาะสม พร้อมทั้งจัดท้าวสตุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ให้คำปรึกษา ชี้แนะ การทำงานของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนรักษากฎ กติกา และมารยาทที่ดีในระหว่างในการดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้

2. วางแผนประชุม (Planning meeting) ผู้สอนสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นผ่านการ อธิบาย วิเคราะห์ วิพากษ์ และอภิปราย โดยเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชน ผู้สอนตั้งคำถาม กระตุ้นให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและปราศจากอคติ พร้อมสนับสนุนให้นำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนมาบูรณาการกับงานที่ทำผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดประเด็นศึกษา วางแผนเครื่องมือเก็บข้อมูล เช่น การ สังเกต การสัมภาษณ์ หรือแบบประเมิน จากนั้นติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกำหนดวัน เวลา วิธีการเดินทาง และ ค่าใช้จ่ายให้ชัดเจน

3. ดำเนินการ (carry out) ผู้สอนนำผู้เรียนออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตามประเด็นที่สนใจและมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระที่สอน โดยให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ทักษะความรู้ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่น การ อ่าน การเขียน การตีความ การวิเคราะห์ การสังเกต และการสัมภาษณ์ เป็นต้น ประการสำคัญคือต้องคำนึงถึงความ ปลอดภัย และรักษากฎ กติกา มารยาทที่ดีร่วมกัน โดยผู้สอนคอยตั้งประเด็นคำถามถึงความเพียงพอของข้อมูลที่ใช้ ประกอบการศึกษาว่าข้อมูลที่ได้มีความเพียงพอหรือยัง จากนั้นนำข้อมูลมาเรียงและสรุปจากประเด็นที่ได้ศึกษามา

4. สะท้อนคิด (reflective) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นตามกรอบที่ตนเองศึกษา ด้วยการนำเสนอ สิ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ดีมี อะไรบ้าง โดยผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อทบทวนและตรวจสอบความเข้าใจโน้ตค้นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาพร้อมทั้ง เชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์ต่อวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และประเพณีในชุมชนด้วยการให้ผู้เรียนโดยยกตัวอย่าง ประกอบถึงโน้ตค้นที่ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจนตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำเสนอภูมิปัญญาในชุมชนของตนเองที่ ภาคภูมิใจนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป

5. การกล่าวสุนทรพจน์ (speech) ผู้เรียนกล่าวสุนทรพจน์โดยประกอบด้วยโครงสร้าง 1) เปิดเรื่องเพื่อ กระตุ้นให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ภูมิปัญญา หรือประเพณีในชุมชนของตนเอง 2) ดำเนินเรื่อง ประกอบด้วยเนื้อหาที่ผู้เรียนได้ศึกษามาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยการลำดับเนื้อหาสาระความสำคัญ และอย่าง ชัดเจน 3) สรุปความทิ้งท้ายให้ผู้ฟังนำไปคิด หรือฝากไว้ในความทรงจำตลอดไปเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่ดีของชุมชน เพื่อ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ที่ดีของชุมชนตนเอง

การวัดและประเมินการเรียนการสอน

1. การวัดประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) คือการประเมินความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของนักศึกษาที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์จริง (Areal life context)

2. การวัดประเมินอิงการปฏิบัติ (Performance-based assessment) คือ การวัดประเมินกระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product)ของการปฏิบัติที่สะท้อนความรู้ ทักษะความสามารถ คุณลักษณะหรือพฤติกรรม ของนักศึกษาที่สาธิตหรือแสดงออกมาให้เห็น

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโร มิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่ การปฏิบัติ

3.1) ในการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ประเมินรูปแบบใน 7 ด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญ มีผลการประเมินดังนี้

ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับนิสิตครูสังคมศึกษาไปสู่การปฏิบัติมีประสิทธิภาพ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ส่วนที่ 1 แนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอน	4.67	.512	มากที่สุด
ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการสอน	4.76	.486	มากที่สุด
ส่วนที่ 3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน	4.67	.489	มากที่สุด
ส่วนที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม	4.54	.328	มากที่สุด
ส่วนที่ 5 การวัดและประเมินผล	4.53	.285	มากที่สุด
ส่วนที่ 6 บทบาทของครูและนักเรียน	4.78	.485	มากที่สุด
ส่วนที่ 7 แผนภาพกิจกรรมการเรียนรู้	4.68	.295	มากที่สุด
ภาพรวม	4.66	.528	มากที่สุด

3.2) ความเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นของนิสิตครูสังคมศึกษาหลังจากผ่านการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = .133) โดยมีรายการประเมิน 28 จาก 30 รายการที่นิสิตครูสังคมศึกษาให้ความสนใจใน อัตลักษณ์ท้องถิ่นหลังจากผ่านการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกีในระดับมากที่สุด ซึ่งรายการประเมิน ข้าพเจ้ามีเจตคติที่ดีต่อความหลากหลายของอัตลักษณ์ชุมชนมีระดับความเข้าใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92, S.D. = .195) รองลงมาเป็นข้าพเจ้าเชื่อว่าการรู้จักอัตลักษณ์ชุมชนช่วยส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = .212) ส่วนข้าพเจ้าสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่ออธิบายอัตลักษณ์ได้มีระดับความเข้าใจน้อยที่สุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = .688)

3.3) ความพึงพอใจของนิสิตครูสังคมศึกษาหลังจากผ่านการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = .196) โดยรายการประเมินรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = .366) รองลงมาเป็น ได้เรียนรู้ จากสถานการณ์จริงหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = .376) ส่วนได้มีส่วนร่วมในการตั้งคำถามและวิเคราะห์ปัญหาในชุมชนมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = .642)

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี (Romiszowski) ที่ส่งผลต่อความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนของนิสิตครูสังคมศึกษา โดยกระบวนการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนารูปแบบ การทดลองใช้ และ

การประเมินผลในหลายมิติ ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนแนวโน้มที่สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยด้านการเรียนรู้แบบประสบการณ์ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชน เป็นฐาน และการส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ประเด็นแรกที่สำคัญ คือ ความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลการสนทนากลุ่มกับครูและนิสิตครู พบว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในชุมชนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว การเรียนรู้นอกห้องเรียนยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีมและการแก้ปัญหา ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญในโลกยุคใหม่ ทั้งนี้ยังเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตน และความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ O'Donnell et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมเรียนรู้หลังเลิกเรียนในชุมชนสามารถส่งเสริมการพัฒนาทางสังคมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในด้านแนวทางการเลือกแหล่งเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ครูให้ความสำคัญกับการเลือกแหล่งเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาหลักสูตร เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน มีความปลอดภัยและได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างแท้จริง การเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชน เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือปราชญ์ท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ จะช่วยเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียนให้เข้าใจมุมมองที่หลากหลาย และเรียนรู้จากทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทรพร ทองเกษร และจรรยา ดาสา (2567) ที่พบว่า ปัจจัยด้านความสนใจ ความปลอดภัย และความร่วมมือของชุมชนส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกแหล่งเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อชุมชน และส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

เมื่อพิจารณาด้านผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดของโรมิสซอร์สกี มีความชัดเจนในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และขั้นตอน การจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น การตั้งคำถาม การอภิปราย การสำรวจภาคสนาม การสะท้อนคิด และการกล่าวสุนทรพจน์ โดยรูปแบบดังกล่าวได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุดในทุกองค์ประกอบ ทั้งแนวคิดพื้นฐาน โครงสร้าง วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนรู้ การวัดผล และบทบาทของครูและผู้เรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทร พุดมี และสมใจ ภูมิพันธุ์ (2566) ที่ระบุว่า รูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบจะมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในระดับสูง

ผลการวิเคราะห์เพิ่มเติมยังแสดงให้เห็นว่า หลังจากนิสิตครูสังคมศึกษาได้เรียนรู้ผ่านรูปแบบดังกล่าว ความเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นของนิสิตมีระดับสูงกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะในมิติเจตคติต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤตชัย ชุมแสง (2567) ที่พบว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับกระบวนการวิจัยช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของความพึงพอใจของนิสิตที่เข้าร่วมการเรียนการสอน พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะต่อกิจกรรมที่ช่วยทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นการได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามหรืออภิปราย สอดคล้องกับงานวิจัยของพัสสรณ์ วิวรรณมงคล (2564) ที่แสดงให้เห็นว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนร่วมกับการจัดกิจกรรมแบบ Active learning ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษาและท้องถิ่นของตน

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนยังคงเผชิญกับข้อจำกัดบางประการ เช่น งบประมาณที่จำกัด เวลาเรียนที่ไม่เอื้อต่อกิจกรรมนอกสถานที่ ความปลอดภัยในการเดินทาง และความพร้อมของชุมชนในบางพื้นที่ แม้จะมีข้อจำกัดเหล่านี้ ครูและนิสิตต่างพยายามปรับตัว เช่น ใช้แหล่งเรียนรู้ใกล้โรงเรียน ใช้สื่อดิจิทัลประกอบกิจกรรม หรือประยุกต์กิจกรรมให้อยู่ภายในบริบทที่สามารถควบคุมได้

โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่เน้นการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดของโรมัสฮอว์สกี สามารถส่งเสริมความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนของนิสิตครูสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ยุคใหม่ที่เชื่อมโยงระหว่าง “ความรู้ – ชุมชน – ทักษะชีวิต” ได้อย่างสอดคล้อง ทั้งยังส่งเสริมสมรรถนะด้านการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการตระหนักในคุณค่าของท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างครุมืออาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอนต้องมีการศึกษาความจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้ทั้งจากครูผู้สอนและผู้เรียน เพื่อกำหนดเนื้อหา ลักษณะวิธีการสอนสื่อการสอน การวัดประเมินผลและบทบาทครู บทบาทนักเรียนได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม
2. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นต้องมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและมีการประเมินความเหมาะสม โดยจะต้องมีองค์ประกอบของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบประกอบด้วยเสมอ
3. การวัดและประเมินผลการใช้รูปแบบควรเลือกใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริง มีการสะท้อนการวัดและประเมินผล รวมถึงการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนควรมีการศึกษากับนิสิตครูจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่มีบริบททางสังคมและภูมิศาสตร์แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการประยุกต์ใช้รูปแบบในบริบทที่หลากหลาย
2. การวิจัยในอนาคตควรออกแบบเครื่องมือวัดที่หลากหลายขึ้น เช่น การประเมินเชิงคุณภาพผ่านพอร์ตโฟลิโอ การเล่าเรื่อง (narrative reflection) หรือการนำเสนออัตลักษณ์เพื่อสะท้อนความเข้าใจของผู้เรียนอย่างรอบด้านและลึกซึ้งมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สุภาราญ. (2564). *ทำไมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียน*.

สืบค้น 17 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/425>

กฤตชัย ชุมแสง. (2567). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 6(2), 90-111.

ขวัญชนก นัยเจริญ และกฤษฎา ชาญณรงค์. (2561). บทบาทหน้าที่ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(3), 329-344.

ชยันต์ วรรณะภูติ และสร้อยมาศ รุ่งมณี (บรรณาธิการ). (2558). *ยาดแย่ง การพัฒนาและความทันสมัยในลาว*.

เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ณวิญ เสริฐผล. (2563). การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 5(2), 310-328.
- ทิพย์สุดา สมนา, มนต์ภัส มโนการณ และยงยุทธ ยะบุญธง. (2560). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 460-477.
- พัสสรณ วิวรรณมงคล. (2564). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสำหรับนักศึกษาครู. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 198-210.
- ภัทราพร ทองเพชร และจรรยา ดาสา. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 30(1), 1-14.
- สุนทร พุดมี และสมใจ ภูมิพันธุ์. (2566). รูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 17(3), 76-88.
- สุรศักดิ์ จันทลา, สัญญา พงษ์ศรีดา และพระมหาขุนทอง อคควโร. (2565). ครูยุคใหม่ในโลกแห่งการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21. *วารสารการสอนสังคมศึกษา*, 4(1), 88-98.
- อิทธิเดช น้อยไม้ และณัฐวรรณ เฉลิมสุข. (2567). การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามแนวการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการใช้คำถาม. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 9(2), 87-98.
- Charungkaittikul, S. (2019), Building a Learning Society: Perspective From Thailand. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2019(162), 25-36. <https://doi.org/10.1002/ace.20323>
- Cohen, A. P. (1985). *The Symbolic Construction of Community*. London: Tavistock Publications.
- Evelina, S., & Gintarė, Ž. (2025). The Use of Multimedia in the Teaching and Learning Process of Higher Education: A Systematic Review. *Sustainability*, 17(19), 8859. <https://doi.org/10.3390/su17198859>
- Jenkins, R. (2008). *Social Identity* (3rd ed.). London: Routledge.
- Martinez, O. M., & Curaza, L. J. R. (2025). A Narrative Review Of The Implementation Of Civic Education In Southeast Asia. *International Journal of Research Publication and Reviews* 6(7), 713-737. <https://doi.org/10.55248/gengpi.6.0725.2423>
- O'Donnell, A. W., Redmond, G., Gardner, A. A., Wang, J. J. J., & Mooney, A. (2024). Extracurricular activity participation, school belonging, and depressed mood: a test of the compensation hypothesis during adolescence. *Applied Developmental Science*, 28(4), 596–611. <https://doi.org/10.1080/10888691.2023.2260745>
- O'Flaherty, J., McCormack, O., Lenihan, R., & Young, A. M. (2025). Critical reflection and global citizenship education: exploring the views and experiences of teacher educators. *Reflective Practice*, 26(1), 135–153. <https://doi.org/10.1080/14623943.2024.2421598>

Radović, S., Hummel, H. G. K., & Vermeulen, M. (2023). The mARC instructional design model for more experiential learning in higher education: theoretical foundations and practical guidelines. *Teaching in Higher Education*, 28(6), 1173–1190.

<https://doi.org/10.1080/13562517.2021.1872527>

Romiszowski, A. J. (1981). *Designing Instructional Systems Decision Making in Course Planning and Curriculum Design*. London: Routledge.